

Ролята на католическата църква в германското здравеопазване

The role of the Catholic Church in the German Health System

Стоян Монеv

Магистърска програма по здравен мениджмънт
Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна

Stoyan Monev

Master of Health Management Programme
Medical University – Varna „Prof. Dr. Paraskev Stoyanov“

Д-р Стоян Монеv роден през 1984 г. в България. Той е преводач за английски, немски и български език към КО на МВНР и е завършил Академията за здравни науки в гр. Райне, Вестфалия, със специалността парамедик (спасителен санитар). Работи от 2005 до 2012 г. на различни позиции в системата на германската Спешна помощ и Гражданска защита, където придобива последователно допълнителните квалификации на одитор по качеството и командир на отряд в Гражданска защита (поделение на Малтийска помощна служба). В България завършва МУ – Варна със специалността магистър-лекар и понастоящем е задочен студент в специалността здравен мениджмънт в МУ – Варна и лекар в областта на вътрешните болести в Болница „Свети Винсент“ в Германия.

Stoyan Monev, M.D. is born in 1984 in Bulgaria. He is a translator for German, English and Bulgarian languages certified by the Bulgarian Ministry of Foreign Affairs and has graduated the Academy for Health Professions in Rheine, Westphalia with the specialty „Emergency Medical Technician“. He worked in the German system of emergency medicine and civil protection between 2005 and 2012 at different positions, where he acquired additional qualifications in quality management auditing, section commander in civil protection (MHD e.V.). In Bulgaria he graduated the Medical University – Varna with the degree of medical doctor, he specializes internal medicine in the “St. Vincent Hospital” in Germany.

Резюме: В статията се разглежда ролята на римокатолическата църква в създаването на здравеопазната система в Европа, в т.ч. и в Германия. Акцентът обаче е поставен върху ролята на католическата църква в германското здравеопазване днес. Представена е една малко позната област за българските здравни специалисти – системата и действието на католическите болници и другите католически здравни структури в Германия. Авторът много добре познава тази система, тъй като от 2005 г. работи в различни нейни структури. Представеният германски опит може да бъде полезен и за специалистите от здравеопазната система в България.

Ключови думи: Римокатолическа църква и здравеопазване – история, германско здравеопазване, католически болници в Германия, персонал в католическите здравни структури в Германия

Abstract: This article examines the role of the Roman Catholic Church in the establishment of the health care system in Europe, incl. Germany. The priority, however, is focused on the role of the Roman Catholic Church in the health care system of Germany nowadays. The author has presented an area that is barely known for the Bulgarian health specialists – the system and effectiveness of the catholic hospitals and of other catholic structures in Germany. The author knows the system very well, due to the fact that he works in different fields of the system since 2005. The represented German experience could be useful for the specialists of the system of health care in Bulgaria.

Key words: Roman Catholic Church and health care – history, German health care, catholic hospitals in Germany, employees of the catholic health care structures in Germany.

Въведение

Когато отправяме поглед към днешната Федерална Република Германия (ФРГ), независимо от това дали сме, или не сме запознати с държавното ѝ устройство и структурата на здравната ѝ система, много от нас често си пожелават подобна активна държавна роля и на нашата Родина в здравеопазването и често недоумяват как ФРГ е успяла да изгради такава здравна система за гражданите си.

Малцина обаче знаят, че системата за здравни грижи/помощ на днешната ФРГ не е била изградена от германската държава, а в един много по-късен етап и едва след Втората световна война постепенно е станала обект на държавна регулация и е била системно надграждана. До онзи момент здравните грижи в преобладаващата си част съществуват в рамките на около 270-те кралства, княжества, графства и херцогства, които са били независимите териториални единици, превърнали се в това, което днес наричаме Германия.

Резултати и обсъждане

Основополагаща роля за системата на здравеопазване във ФРГ играе Римокатолическата църква

По време на Тъмните векове на Средновековието Европа е погълната от войни и чумни епидемии (*почти всички пощадили българските земи*). Само няколко избрани епидемични вълни (*например за периода 1346 – 1353 г. с над 25 милиона жертви или 1/3 от населението на Европа*) и европейски войни, една от които 100-годишна (1337 – 1453), а друга 30-годишна (1618 – 1648) неколккратно сумарно преполовяват населението на Стария континент. Възниква отчаяно и усилено търсене на здравни грижи за болните и ранените от войните: от една страна, милионите поклонници, които пътуват от единия край на Европа до другия, например по поклонническия маршрут Ел Камино де Сантяго де Компостела или дори до Светите земи в Йерусалим, от друга страна – рицарските войски, които си поставят в серия от кръстоносни походи за цел да освободят Йерусалим от друговерците губят поради липса на подслон, храна, вода и здравни грижи огромен човешки ресурс.

Cross of the Knights of Malta

През 1099 г. като опит за „защита на вярата и помощ на нуждаещия се“ (в оригинал: „Tuitio fidei et obsequium pauperum“) бива създаден най-старият католически рицарски орден в Света – „Суверенен военен орден на хоспиталиерите на свети Йоан, от Йерусалим, Родос и Малта“, по-известен като Малтийския орден. Той ще стане първият едновременно военен и медицински християнски орден в света. А днес Малтийският орден е автономна държава, намира се в Рим и е екстратериториална единица, има представител в ООН и посолства в 105 държави в света, включително и в София. Орденът днес издава свои дипломатически паспорти и има цивилни и религиозни структури в почти всички европейски държави. Рицарите и монасите на Малтийския орден, който е само един от многото католически ордени, стават пионери в здравните грижи, като си поставят за цел да обгрижват рицарите и тръгналите на поклонения из Европа миряни. В болниците на хоспиталиерите биват лекувани всички, без значение на вярата им, като пациентите се ползват с имунитет, докато са на територията на лечебниците. В Средновековието излекуваните врагове пред портите на Йерусалим са били убивани, едва след като напуснат лечебниците на хоспиталиерите.

Към 2016-та година Малтийският орден във ФРГ има 9 болници, 1 специализирана клиника и 1 хоспис⁴, в неговите структури членуват 968 100 германци, които внасят ежемесечно членски внос, той поддържа 31 служби за амбулаторни медицински грижи, 149 бежански домове, 641 ученически санитарни групи за първа

помощ, 29 старчески домове, 129 местни програми за пациенти с деменция. В 700 поделения само във ФРГ орденът е обучил 378 100 души за една година на първа помощ, обслужил е 912 300 спешни пациенти, обадили се на телефон 112, и 11 400 пациенти без здравни осигуровки, много от които българи. Орденът е прибрал над 3200 пострадали в чужбина германци в родината им, доставил е 3 600 000 милиона мениюта по домовете на стари хора, обслужил е 23 300 мероприятия с медицинска помощ (концерти, турнири и мн. др.). За ордена днес работят във ФРГ 30 700 служители на пълно работно време и над 49 800 доброволци в поделенията на Малтийския орден на Гражданска защита и на Спешна помощ. Малтийският орден е само една от многото католически организации в Германия и далеч не най-голямата от всички.

Францисканският, Бенедиктанският, Йезуитският и Августинският орден доминират безалтернативно медицинската наука и грижата за болния в Средновековието, като те събират и умножават познанието за билколечението, анатомията и физиологията на човека. Те стават и основателите на първите болници на германска територия, като за научна основа на дейността си ползват древногръцките писания на Аристотел, Хипократ и др.

„Шпитал“ (Spital) през Тъмните векове е дума, която почти винаги е означавала смърт. Ако си

представим ханзейския град Любек през 13 век и погледнем към лекарите от това време (*виж снимката*) в една от най-старите германски болници – „Болница на Ордена на Светия Дух“ – Любек, основана през 1286 г. по модел на „Болница на Ордена на Светия Дух“ – Рим, бихме видели помещения с по около 120 пациенти, лежащи и дишащи изпаренията един на друг, страдащи и умиращи в нечовешки мъки.¹ Но в тази болница на бедните, уникална по рода си за тази епоха, се въвежда първата за Германия хигиенна мярка – пациентите са задължени да спазват устава на едноименния орден, който им дава право до осем пъти в годината да се къпят във вана с топла вода. Вероятно като мярка за дезинсекция и дезинфекция.

Света Хилдегард фон Бинген (1098 – 1179) е католическа монахиня, която създава епохалните за времето си трудове за народната медицина – *Liber subtilitatum diversarum naturarum creaturarum*, която на немски език се превежда като „Книга за тайните на създанията на природата“, и *Causae et cures* („Причини и лечение“) и така обобщава за обикновените хора методи на фитолечение и описва връзките между симптом и заболяване. Тя пише и за сексуалността на жената, и за половия акт, които дотогава са табуизирани и считани за обществено забранени теми. Днес нейното име се ползва като търговска марка от производители на билкови препарати.

Роденият в Португалия Св. Йоан Божий (Jogo Ciudad Duarte, 1495 – 1550) ще стане патрон на един друг католически орден, носещ неговото име до днес – *Ordo Hospitalarius Sancti Johannis de Deo*, като наследник на основоположника на здравните грижи и собственик на болници в Мюнхен, Щаубинг, Регенсбург, Швандорф и на 7 други болници в Австрия, който за пръв път в историята на Европа ще определи, че всеки болен има право на собствено легло, жените имат право на женско отделение, а болните трябва да бъдат разделени от просяците и поклонниците, които до този момент си делят общи легла и помещения. Св. Йоан Божий за пръв път въвежда и разделението на болните в различни отделения в зависимост от заболяването им.²

Така постепенно няколко десетки католически ордени по модела на горепосочените три примера основават системата на здравеопазване на

днешната ФРГ. След разделянето на Западната църква на католици и протестанти примерът на Римокатолическата църква се следва и от серия протестантски ордени.

Конституционно изключение за ролята на църквата в обществото

След Втората световна война, а в някои случаи и преди това (1924 – 2009) Римокатолическата църква сключва серия от междудържавни договори с отделните федерални провинции (конкордати), в които се регламентира ролята и в обществото и в здравеопазването. Практическото разделение между църква и държава във ФРГ не се състои силово и едностранно по модела на други западни държави, както това се случва във Франция, а се урежда договорно, като на Римокатолическата църква се дава конституционно (във ФРГ няма „конституция“, а основен закон, който изпълнява тази роля) изключение да „урежда сама делата си“, съгласно чл. 137, ал. 3 от Основния закон и да „събира свои собствени данъци“ съгласно чл. 137, ал. 3 от Основния закон. А съгласно чл. 139 от Основния закон „неделята и признатите от държавата други църковни празници са защитени като почивни дни с цел извисяване на душата“.

От гледна точка на трудовото право работата на църквата има и своите особености. Така служителите на Римокатолическата църква може и да не са християни (ако не са на ръководни позиции), но ако са били отлъчени от която и да е деноминация, те нямат право на трудов договор. Така и трудовите договори на лица, които се развеждат, живеят в еднополови връзки или заедно, без да имат сключен брак, се прекратяват без предизвестие, щом обстоятелството стане известно. За Римокатолическата църква служителите ѝ трябва да са пример за християнско семейство, поради предвиденото за нея конституционно изключение гражданският кодекс и законите за избягване от дискриминация не важат за нейните служители.

Данни и факти

Така католическата църква днес се възползва активно от предвидената и в Основния закон роля, особено в сферата на здравеопазването. Обединението на католическите болници в Гер-

мания е съсловна организация, която включва почти всички католически здравни заведения.⁵ Заедно с Обединението на протестантските болници двете организации администрират обща структура, защитаваща правата и интересите на християнските болници в Германия⁶.

По данни на двете обединения днес във ФРГ има 600 болници, които са църковна собственост, т.е. 33% от всички многопрофилни болници във ФРГ са църковни. Те имат общо 155 000 болнични легла и обслужват над 6 000 000 пациенти годишно, като в тях работят 265 000 служители и се обучават над 32 000 медицински специалисти.⁶

Като работодател чрез най-голямото си дружество с идеална цел – Каритас, Римокатолическата църква е работодател на 617 193 души, които работят в общо 24 391 обекта на Каритас. В обектите и академиите на Каритас се обучават и 37 000 медицински професионалисти (предимно мед. сестри) и работят 4 701 лица, които полагат доброволна обществена социална година. 82,3% от работещите за Каритас са жени, 500 000 са доброволците, които работят за Каритас през свободното си време. 77% от служителите на Каритас работят с хора, 14% в администрацията и 9% са технически служители.⁷

Тук трябва да се обърне внимание, че Каритас е само една от организациите на Римокатолическата църква в Германия. Данните за нея не включват служителите на самата църква, клерикалните служители, служителите на ордени и на монашествата.

Доходите

Служителите на Римокатолическата църква получават трудови възнаграждения по групов тарифен договор. Работодател на лекарите, мед. сестрите, лаборантите, физиотерапевтите и др. е или майка-игуменка, която назначава управителя на болницата еднолично, или епископът на епархията в зависимост от това, дали църковен орден или директно епископията е собственик на здравното заведение. Те подписват груповите тарифни договори, от една страна, и с представителите на служителите, от друга страна.

В католическите болници няма синдикални организации, служителите нямат право на синдикално сдружаване. Интересите на служителите

се защитават от „представители на служителите“, които се избират на вътрешни избори и които в известна и ограничена степен са „гласът на служителите“ пред управата на болницата.

За лекари от 1.4.2018 г. важи следната таблица за доходите (основна брутна заплата) в евро, съгласно Приложение 30, Общи тарифни католически условия (AVR-C)⁸:

Подходна група	Основна заплата	Увеличение на заплатите по нива в зависимост от стажа				
		Ниво 1	Ниво 2	Ниво 3	Ниво 4	Ниво 5
IV	8.561,20	9.173,20	-	-	-	-
III	7.277,94	7.705,69	8.317,66	-	-	-
II	5.810,45	6.297,63	6.752,40	6.974,94	7.218,50	7.462,09
I	4.402,39	4.651,95	4.830,17	5.139,10	5.507,46	5.658,97

Легенда: I – специализанти; II – специалисти, без степен на старши-лекар; III – старши-лекари; IV – ръководни старши лекари.

За преминаване във всяко следващо подходно ниво се изисква една година трудов стаж като лекар. За началниците на отделения няма тарифни договори, техните заплати се договарят индивидуално.

За извънреден труд на лекари извън работното време се предвижда следната подходна таблица за почасово брутно заплащане в евро⁸:

Подходна група	Ниво 1	Ниво 2	Ниво 3	Ниво 4	Ниво 5	Ниво 6
IV	39,62	39,62	-	-	-	-
III	36,41	36,41	37,48	-	-	-
II	33,73	33,73	34,80	34,80	35,88	35,88
I	28,37	28,37	29,43	29,43	30,51	30,51

За медицински сестри, считано от 1.1.2017 г., важи следната подходна таблица за католическите болници за брутният месечен доход в евро в зависимост от годините стаж⁹:

ските болници за брутният месечен доход в евро в зависимост от годините стаж⁹:

€	1	2	3	4	5	6
EG 15	4.280,05	4.748,72	4.923,20	5.546,38	6.020,00	6.331,60
EG 14	3.876,23	4.299,99	4.549,26	4.923,20	5.496,55	5.808,12
EG 13	3.573,37	3.963,48	4.175,38	4.586,64	5.159,99	5.396,82
EG 12	3.204,27	3.552,17	4.050,72	4.486,96	5.047,84	5.297,11
EG 11	3.095,36	3.427,56	3.676,82	4.050,72	4.592,90	4.842,18
EG 10	2.986,43	3.302,89	3.552,17	3.801,47	4.275,08	4.387,25
EG 9c	2.897,54	3.145,50	3.442,50	3.664,61	3.997,76	4.142,12
EG 9b	2.648,85	2.925,94	3.071,16	3.464,92	3.776,53	4.025,78

Таблицата за доходите на медицинските сестри е по-сложна. В нея се прави разлика за квалификация, ръководност на длъжността и стаж, като доходът на редовата мед. сестра е този на EG 9b – 1. Доходът на ръководителя на здравните грижи на болницата („главна сестра“) с отговорност за назначаване на персонал и надзор, със завършено научно, освен професио-

налното следване, би бил този в другия край на таблицата – EG15 – 6.

Заклучение

Християнските деноминации са основоположник на здравните грижи и на болничното дело във ФРГ и изобщо в Западна Европа. То става държавен приоритет на много по-късен етап и

едва преди около 50 години. Християнските деноминации днес са най-големият работодател в страната след държавата и са собственик на 1/3 от всички болници. Те играят ключова роля в организацията на детските градини, спешната помощ, старческите домове и системата на Гражданска защита. Ролята им в модерната

светска държава е гарантирана конституционно, те са автономни в управлението си, имат идеална цел на дейност, освободени са от данъци и имат право чрез държавните данъчни служби да събират своите собствени църковни данъци.

Литература:

- 1 <http://www.sueddeutsche.de/gesundheit/geschichte-des-krankenhauses-wo-das-spital-gefuehrt-war-als-der-tod-1.1316825>
- 2 <http://www.barmherzige.de/1335.html>
- 3 Снимка от: <http://www.sueddeutsche.de/gesundheit/geschichte-des-krankenhauses-wo-das-spital-gefuehrt-war-als-der-tod-1.1316825> (SCHERL)
- 4 <https://www.malteser.de/krankenhaeuser/standorte.html>
- 5 <https://kkvd.de/kkvd/zahlen-daten-fakten/>
- 6 <http://www.christliche-krankenhaeuser.de/>
- 7 <https://www.caritas.de/diecaritas/wofuerwirstehen/millionenfache-hilfe>
- 8 <http://www.schiering.org/arhilfen/gesetz/avr/avr-anlage30.htm>
- 9 <http://www.lambertus.de/de/159/avr-caritas-gehaltsrechner.html>

Адрес за кореспонденция:

Stoyan Monev, M.D.

Моб.: + 359 879 485544,
+ 49 176 78485544

E-mail: s.monev@efe-online.eu
